

ЖАМОА ВА ШАХСИЙ МУҲОФАЗА ВОСИТАЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШ ТАРТИБИ: ХАВФСИЗЛИКНИ ТАЪМИНЛАШНИНГ АСОСИЙ ОМИЛЛАРИ

Усманов Казбек Абдуллаевич

*Қорақалпоғистон Республикаси Фавқулодда вазиятлар бошқармаси Ҳаёт фаолияти
хавфсизлиги ўқув маркази ўқитувчиси*

Аннотация. Мазкур мақолада фавқулодда вазиятлар, ишлаб чиқариш жараёнлари ва кундалик ҳаётда жамоа ва шахсий муҳофаза воситаларидан фойдаланиш тартиби илмий-назарий жиҳатдан таҳлил қилинган. Муҳофаза воситаларининг турлари, улардан тўғри фойдаланиш қоидалари ҳамда халқаро стандартлар асосида хавфсизликни таъминлаш масалалари ёритилган. Халқаро тажриба таҳлили асосида муҳофаза воситаларини қўллаш самарадорлигини ошириш йўллари таклиф этилган.

Калит сўзлар: жамоа муҳофазаси, шахсий муҳофаза воситалари, хавфсизлик, фавқулодда вазиятлар, халқаро стандартлар.

КИРИШ

Ҳозирги глобал хавфлар шароитида инсон ҳаёти ва соғлиғини муҳофаза қилиш ҳар бир давлат сиёсатида устувор вазифалардан бири ҳисобланади. Табиий офатлар, техноген авариялар, кимёвий ва биологик хавфлар инсон хавфсизлигига жиддий таҳдид солади. Бундай ҳолатларда жамоа ва шахсий муҳофаза воситаларидан тўғри ва самарали фойдаланиш инсон йўқотишларини камайтиришда ҳал қилувчи аҳамиятга эга. Муҳофаза воситалари инсонни хавфли омиллар таъсиридан асрашга қаратилган техник ва ташкилий чоралар мажмуасини ташкил этади. Ушбу мақолада жамоа ва шахсий муҳофаза воситаларидан фойдаланиш тартиби халқаро амалиёт асосида ёритилади.

АСОСИЙ ҚИСМ

Жамоа муҳофаза воситаларининг моҳияти ва турлари

Жамоа муҳофаза воситалари — бир гуруҳ одамларни бир вақтнинг ўзида хавфли омиллардан ҳимоя қилишга мўлжалланган иншоот ва ускуналардир. Уларга паноҳгоҳлар, муҳофаза иншоотлари, вентиляция тизимлари, сигнализация ва огоҳлантириш воситалари киради.

Жамоа муҳофазаси асосан фавқулодда вазиятлар вақтида аҳолини хавфсиз ҳудудга жойлаштириш ва ташқи хавф таъсирини камайтиришга хизмат қилади. Бу воситалардан фойдаланиш аниқ тартиб ва қоидалар асосида ташкил этилиши шарт.

Шахсий муҳофаза воситалари ва улардан фойдаланиш тартиби

Шахсий муҳофаза воситалари инсоннинг айрим аъзоларини ёки бутун организмни хавфли омиллардан муҳофаза қилишга қаратилган. Уларга нафас олиш

органларини муҳофаза қилувчи воситалар (ниқоблар, респираторлар), тери муҳофазаси воситалари (махсус кийим, кўлқоп, пойабзал), кўз ва эшитиш аъзоларини муҳофаза қилувчи ускуналар кирди.

Шахсий муҳофаза воситаларидан фойдаланишда уларнинг мослиги, тўғри кийилиши ва хизмат муддатига риоя қилиш муҳим ҳисобланади. Нотўғри қўлланилган муҳофаза воситалари кутилган самарани бермаслиги мумкин.

Фавқулодда вазиятларда муҳофаза воситаларидан фойдаланишнинг аҳамияти

Фавқулодда вазиятларда жамоа ва шахсий муҳофаза воситаларини тўғри қўллаш инсон ҳаётини сақлаб қолишда ҳал қилувчи омил бўлади. Эрта огоҳлантириш сигналларини қабул қилгандан сўнг, аҳоли белгиланган муҳофаза воситаларидан фойдаланиши лозим. Халқаро тажриба шуни кўрсатадики, аҳолини муҳофаза воситаларидан фойдаланишга мунтазам ўргатиш хавфли ҳолатларда саросиманинг олдини олади ва ҳаракатларни тизимлаштиради.

Халқаро стандартлар ва илғор тажриба

Халқаро меҳнат ташкилоти (ILO), Жаҳон соғлиқни сақлаш ташкилоти (WHO) ва Халқаро стандартлаштириш ташкилоти (ISO) томонидан ишлаб чиқилган меъёрий ҳужжатлар муҳофаза воситаларидан фойдаланиш бўйича асосий стандартларни белгилайди.

Ривожланган мамлакатларда муҳофаза воситаларини қўллаш хавфни бошқариш тизимининг ажралмас қисми сифатида қаралади. Рақамли мониторинг, автоматлаштирилган огоҳлантириш тизимлари ва замонавий материаллардан фойдаланиш муҳофаза даражасини оширади.

ХУЛОСА

Хулоса қилиб айтганда, жамоа ва шахсий муҳофаза воситаларидан тўғри фойдаланиш инсон хавфсизлигини таъминлашнинг муҳим шарти ҳисобланади. Муҳофаза воситаларини қўллаш бўйича аҳолининг билим ва кўникмаларини ошириш, халқаро стандартларни миллий амалиётга жорий этиш орқали фавқулодда вазиятлар оқибатларини камайтириш мумкин.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. World Health Organization (WHO). Personal Protective Equipment in Emergency Situations.
2. International Labour Organization (ILO). Safety and Health at the Workplace.
3. International Organization for Standardization (ISO). Occupational Health and Safety Management Systems (ISO 45001).
4. Haddow G., Bullock J., Coppola D. Introduction to Emergency Management. Butterworth-Heinemann, 2020.
5. Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015–2030.
6. Ўзбекистон Республикасининг “Фуқаро муҳофазаси тўғрисида”ги Қонуни.